

POČÁTKY CÍRKVE

Z knih Nového zákona můžeme získat dojem, že křesťanství vzniklo původně jako jednotné hnutí. Všichni měli stejnou víru, kterou jim předávali apoštolové, kteří se ji dozvěděli přímo od Ježíše. Teprve později začalo docházet k oddělování různých hnutí a z původní jednoty vznikla mnohost. Tato představa však vůbec **neodpovídá historické skutečnosti!!!**

V zachovaných textech **nelze nalézt žádné jednotné učení**. Je to vlastně pochopitelné. Ježíš nepřinesl učení, které by se mělo předávat stále dál a dál. Asi tak jako se hraje tichá pošta. Ježíš prostě mezi lidmi žil. Soustředil se na příklad, mluvil v podobenstvích v paradoxech a každý, kdo se s ním setkal nebo ho slyšel mluvit, si na něj udělal vlastní názor. Každého mohlo oslovit na Ježíšově činnosti nebo slovech něco jiného. Každý mohl klást důraz na jiné skutečnosti. Takže namísto jednotného původního učení, nalézáme v textech **mnohost různých směrů a hnutí**. Tato **mnohost je nakonec ten nejpresvědčivější důkaz Ježíšovy skutečné pozemské existence**. Přece každý, kdo by chtěl založit nové náboženství, přišel by s jeho přesným výkladem, základními pravdami víry, s morálními pravidly a podobně. Podobně dnes vznikají nové sekty. Vše, co řekne zakladatel, je naprostá pravda a nesmí se na tom ni změnit. Ale křesťanství tímto způsobem nevzniklo. Křesťanství vznikalo postupně z názorů a postojů lidí, kteří se s Ježíšem setkali a kteří svůj život změnili právě po setkání s Ním. Tato původní mnohost je nejlepším důkazem toho, že křesťanství nezaložil například Pavel z Tarsu nebo nějaký pomatený rybář Petr z Kafarnau, jak můžeme někdy slyšet od bojovných ateistů.

Hnutí a proudy v prvotní církvi

Seznámíme se s několika hnutími, které po Ježíšově smrti vznikly. Co bylo společné všem těmto skupinám, byla **víra v Ježíšovo Zmrtvýchvstání**.

	Jedno z nejstarších vyznání víry v Zmrtvýchvstání najdeme v 1.listě Korintským 15,3-7 : „Odevzdal jsem vám především, co jsem sám přijal, že Kristus zemřel za naše hříchy podle Písem a byl pohřben; byl vzkříšen třetího dne podle Písem	Podle této zprávy můžeme křesťanská hnutí rozdělit do 3 základních proudů :
1.	ukázal se Petrovi , potom Dvanácti . Poté se ukázal více než pěti stům bratřím najednou; většina z nich je posud na živu, někteří však již zesnuli.	Petr a dvanáct apoštolů – pokračovali v kazatelském putování zeměpisně spjato s Galileou
2.	Pak se ukázal Jakubovi ,	Jakub, bratr Páně - vůdčí postava jeruzalémského křesťanství, které cítilo povinnost dodržovat zákon, křesťanství chápe jako reformní hnutí uvnitř židovství , spojeno s Jeruzalémem
3.	potom všem apoštolům .“	Apoštolové : řecky mluvící Židé z diaspory, kteří přijeli do Jeruzaléma na svátky a po setkání s Ježíšem se zase vrátili domů. Dávali důraz na Ježíšův liberální postoj vůči Zákonu .

Co mají tyto skupiny společné?

- Kladou **důraz na určité prvky Ježíšova života a jeho zvěsti**
- Jejich postoj je vždy **ovlivněn kulturním, sociálním, intelektuálním a náboženským prostředím**.

- Existovaly mezi nimi i **různé vztahy**. Buď od sebe navzájem přebírali některé názory, nebo spolu vedli spory. To vše se pak projevilo v literárních dílech (v *Novém zákoně*, v *Apokryfech a jiných spisech*)

1. Galilejští putující kazatelé

Petr a jeho přátelé provázeli Ježíše při jeho putování Galileou a doprovodili jej až do Jeruzaléma. Krátce po jeho zatčení se však vrátili do Galileje, kde se jim Zmrtvýchvstalý Ježíš zjevil. Pokračovali tam potom v kazatelském putování, především po malých galilejských městech. Dá se vysledovat, že udržovali také spojení s jinou skupinou Ježíšových přívrženců, kteří zůstali v Jeruzalémě. Charakteristické pro ně je pohyb, **putování**. **Chudoba a asketický život** pro ně ale nejsou samoučelné. Oni se rozhodli **dát svou existenci k dispozici kazatelské činnosti**. Proto se zřekli společenské a finanční jistoty získávané prací a trvalého bydliště. Podobný cestovatelský způsob života nalezneme i v řecké tradici u tzv. **kyniků**. Ti vycházeli ze základního přesvědčení, že ten, kdo se všeho vzdal je svobodný. Na rozdíl od nich však rozhodnutí putujících kazatelů vychází ze skutečnosti Božího království a ze spásy, kterou přinesl Ježíš.

Jako samostatné hnutí se příliš dlouho neudrželi. Jejich myšlenky však byly převzaty jinými hnutími (*především helénistickými křesťanskými obcemi, najdeme je také v mudroslovných sbírkách*). Někteří z těchto putujících kazatelů navázali vztah s usedlými skupinami, někteří se sami usadili. Zůstala především **legenda o zakladatelích** – Petrovi a jeho přátelích, ale také upozornění na symbolický význam kazatelského putování jako počátku křesťanství.

2. Mudroslovné linie v Galileji

Spojuje se se společenskou vrstvou z **malých galilejských měst**, která sice vnímala revolučnost Ježíšova kazatelského putování, ale přitom neopustili své rodiny a domovy. Právě tito lidé tvořili zástupy kolem Ježíše, to oni si pamatovali jeho skutky a slova. Vytvořili galilejská církevní společenství a jim vděčíme za zachování Ježíšových slov a příběhů. Ježíšova slova přijali jako učení moudrosti a dále je tímto způsobem rozvíjeli. Uznali Zmrtvýchvstalého Ježíše za učitele božské moudrosti. Ježíšovu moudrost však chápali prakticky: pomáhala jim porozumět každodennímu životu a obsahovala doporučení, jak by člověk měl žít. Víra pro ně nebyla souborem pravd, kterým se musí věřit, ale stylem života.

Paradoxy a aforismy byl zřejmě brzy sepsány a zřejmě se stala i podkladem pro vznik pozdějších tzv. Logií a jiných **sbírek Ježíšových výroků**. Od samého začátku byly ve spojení s putujícími kazateli i jinými hnutími. Mudroslovná tradice se brzy rozšířila do Sýrie a Egypta.

- ★ **EGYPT**: křesťanství se zde rozšířilo zřejmě ještě před r.50. Svůj vliv zde měli helénisté i mudroslovná tradice, kterou představovaly např. spisy Ježíšových výroků. Ovlivňovaná byla ale také teologií Filóna Alexandrijského a gnostickým učením. Spisy, které zde vznikly (*např. evangelium Hebrejů a evangelium Egyptanů*), jsou dlouho dobu považována za rovnocenná kanonickým evangeliím.
- ★ **SÝRIE**: vychází z mudroslovné tradice a postupně přechází až ke gnosticismu. Rozvíjela se především ve spojení se jménem apoštola Tomáše.
- ★ **SÝRIE**: okruh okolo „**MILOVANÉHO UČEDNÍKA**“ - Ježíšovy řeči a rozhovory tato skupina zpracovala vlastním způsobem. Křesťanství chápali jako život, který vychází z Boha, ne ze světa. V Janově evangeliu najdeme mnoho poznámek o tom, jaké tresty hrozí věřícím v synagogách. Můžeme z toho vyvodit, že alespoň zpočátku se tato skupina vyvíjela uvnitř židovství, scházela se v synagogách. Teprve později docházelo ke konfliktům s židovskými představiteli těchto synagog.

3. Jeruzalémské židokřesťanství

Lukáš se snažil rekonstruovat **život „prvokřesťanských obcí“**. Zdůrazňoval pospolitý život, zachovávání apoštolské zvěsti, společné vlastnictví i věrnost chrámu. Skutky apoštolské tak představují Jeruzalém jako místo, odkud apoštolové dohlíželi na šíření křesťanství. Už při podrobnějším zkoumání textů, ale narazíme na mnoho nesrovnalostí. Například na jednu stranu lidé domy prodávali a peníze dávali apoštolům, ale zároveň se v domech scházeli. Shromažďování se v domech jednotlivých křesťanů, je historická skutečnost helénistických měst

okolo r.50 a později. Lukáš tedy popisuje obce z vlastní zkušenosti, kterou měl s křesťanskými obcemi, založenými sv.Pavlem v řeckých městech.

Jisté ovšem je, že církve v Judsku hráli v prvních letech křesťanství rozhodující úlohu. Měly mezi ostatními obcemi zvláštní autoritu a tak je samozřejmé, že tzv. **apoštolský koncil** se konal v Jeruzalémě. Také sv.Pavel se vypravil do Jeruzaléma, aby se seznámil s Petrem. Zde se také setkal s Jakubem, bratrem Páně, který byl hlavní postavou křesťanství v Jeruzalémě.

Ježíšovy výroky spojovali představitelé židokřesťanů v Jeruzalémě s radikálním výkladem Zákona. Jejich křesťanství vypadalo jako jakýsi **křesťanský farizeismus** a samo sebe pokládalo za **reformní hnutí uvnitř židovství**. Chtěli dosáhnout spravedlnosti, která by vysoce přesahovala spravedlnost farizejů. Tyto skupiny se rozhodně stavěly **proti šíření evangelia mezi pohany (Mt 7,6: „Nedávejte psům, co je svaté. Neházejte perly před svině, nebo je nohama zašlapou, otočí se a roztrhají vás..“)** a **misionáře vyslaly teprve tehdy, když chtěly zabránit ztrátě židovské identity křesťanství (Ga 2,12: „Petr nejprve jídal společně s pohany; když však přišli někteří lidé z okolí Jakubova, začal couvat a oddělovat se, protože se bál zastánců obřizky.“)**. Chtěli mít dohled nad vývojem a šířením křesťanství tak, aby se toto hnutí drželo v mezích židovského Zákona.

Po smrti Jakuba tato skupina ztratila svůj význam a po válce židovské a zničení Jeruzaléma zanikla úplně.

4. Helénisté v Jeruzalémě a Antiochii

Mohlo jít o Židy, kteří mluvili řecky, nebo o řecky mluvící židokřesťany. S tou první skupinou měl konflikt například sv.Pavel po svém obrácení. Ovšem za křesťany můžeme považovat pouze tu druhou skupinu. Na tu se také zaměříme.

Byli to Židé z diaspory (*to znamená, že žili v jiných státech, než Judsku nebo Galileji*), kteří cestovali do Jeruzaléma jako poutníci na svátek Pesach nebo se rozhodli prožít zbytek svého života v Jeruzalémě a tam být pochováni. Ze skutků vidíme, že se scházeli ve své vlastní synagoze. Ovšem velmi brzy zažili **pronásledování (obžaloba Štěpána Některými Židy, patřícími k synagoze Kyrénských a Alexandrijských)**. Jako hlavní důvody vidí autor Skutků **kritiku chrámového kultu (Sk 6,13: „Tenhle člověk znovu a znovu mluví proti tomuto svatému místu i proti Mojžíšovu zákonu.“)**. Následkem tohoto prvního konfliktu, který vyvrcholil ukamenováním Štěpána, bylo rozptýlení helénistů do judských a samařských měst.

Ve Skutcích najdeme popis **výběru sedmi tzv. jáhnů**, kteří měli mít na starost péči o chudé. Dříve se myslelo, že skutečně šlo o skupinu, starající se o charitu. Pak je ovšem těžké vysvětlitelné, že jeden z nich Štěpán veřejně vystupoval a hlásal Ježíše. Také o Filipovi se dozvídáme, že křtil mimo Jeruzalém. Novější výzkumy dokázaly zcela jasně, že šlo o **samostatnou skupinu uvnitř křesťanství** - mluvili řecky a byli vzdělaní v helénistickém duchu. Ježíšův příběh pro ně znamenal revizi jejich chápání Boha i Zákona. Jejich výklad zákona byl zřejmě mnohem liberálnější – svobodomyšlnější a proto se dostávali do konfliktu s židokřesťany, kteří na dodržování Zákona přísně dbali. Tyto střety jsou doloženy mimo jiné i v Pavlových listech. Jejich svobodomyšlnější postoj je důsledek jejich setkání s Ježíšem – On je pro ně nejdůležitější autoritou. Teprve díky němu objevili svou svobodu vůči sobotě, předpisům o čistotě, obřadních předpisů apod. **Ježíšovu smrt a vzkříšení chápali jako událost spásy, tedy jako odpuštění hříchů**. Neshromažďovali se v chrámu, ale v synagogách, kde se mluvilo řecky. Pokračovali v **tradici společenství stolu**. Slova ustanovení večeře Páně jsou ostatně doložená jen v této helénistické tradici a jsou nepřeložitelná zpět do semitského jazyka.

Helénistická církevní společenství se stala **základnou pro další šíření křesťanství**. Podporovali putující kazatele a posílali misionáře od města k městu. Rané křesťanství se tak stalo hlavně městským hnutím helénistické-římské společnosti. Proto docházelo také ke zostření konfliktů s bratry v Jeruzalémě. Tyto konflikty se odrážejí i v evangeliích (*různá varování: neházejte perly sviním, jděte ke ztraceným ovcím Izraele, eschatologické soudy: dokud nepomine nebe a země nepomine jediná čárka ze Zákona, dispute: o sobotě a čistotě*).

Misie mezi pohany

Již ve 40 letech existovala židokřesťanská obec v Římě, ve stejné době existovala v Tesalonice křesťanská obec z pohanů. Průkopníkem šíření Ježíšova poselství mezi pohany byl **Pavel**

z Tarsu. Ve svých listech nejenom **zdůvodňuje misii mezi pohany**, ale také předkládá **program této misie**. Vidíme také, že Pavel spojuje apoštolský úřad s misijním působením. O tom, že Pavlovy obce jsou složeny převážně z bývalých pohan, hovoří jednak témata, o kterých Pavel píše, ale také jména Pavlových spolupracovníků, která jsou až na malé výjimky pouze řecká. Díky Pavlovi vznikla síť křesťanských obcí vzniklých z pohanů, ale také spory s židokřesťany v Jeruzalémě. Ti trvali na zachování židovského Zákona, na obřízce, odděleném jídle židů a pohanů, apod. Tzv. **apoštolský koncil**, který se konal někdy kolem r.49 v Jeruzalémě, dospěl nakonec ke kompromisnímu řešení:

- **Rozdělily se misijní oblasti:** židokřesťané pro židy, Pavlovy obce pro pohany - Ga 2,9: *„Když poznali milost, která mi byla dána Jakub a Petr a Jan, kteří byli uznáváni za sloupy církve podali mně a Barnabášovi pravici na stvrzení naší dohody, že my půjdeme mezi pohany a oni mezi židy.“*
- Měl být také **zachováván životní styl židů a pohanů**. Toto ujednání ztroskotalo v Antiochii. Zde totiž židokřesťané a křesťané z pohanů žili a stolovali společně. Tak to chápal Pavel a tak to také prosazoval. Ovšem židokřesťané z Jeruzaléma proti tomu energicky vystupovali. A tak vzniknul spor, do kterého byl zapojen i Petr, a který Pavla hodně rozzlobil - **Ga 2,11-13**: *„Když pak Petr přišel do Antiochie, postavil jsem se otevřeně proti němu, protože byl zřejmě v nepravu. Nejprve jídal totiž společně s pohany; když však přišli někteří lidé z okolí Jakubova, začal couvat a oddělovat se, protože se bál zastánců obřízky. A spolu s ním se takto pokrytecky chovali i ostatní Židé.“*

Helénistické misie

Nejlépe nás o nich informují Pavlovy listy. Ty se zmiňují o lidech, kteří **nebyli Pavlovými spolupracovníky, byli zcela nezávislí na Pavlově misii** a přesto hlásali Kristovo zmrtvýchvstání v Malé Asii, Řecku a Římě. Byli to právě oni, kdo se **nejprve obracejí k Židům a teprve po jejich odmítnutí se obracejí na pohany**. Přestože tento postup autor Skutků připisuje Pavlovi, viděli jsme, že Pavel chápal jako svůj úkol vysloveně misie mezi pohany. Toto dříve liberální hnutí se postupně stalo zcela konzervativní.